

زوایای متفاوت حذف ارز مرجع در اقتصاد ایران دکتر مهدی فتح اله، رییس موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

گسترش صنعت

براساس مصوبه بانک مرکزی در خصوص حذف ارز مرجع دارو و کالاهای اساسی مقرر شده است که واردات کالاهای کره، شکر، گوشت قرمز و دام زنده طبق تعرفه‌های پیوست، دارو، مواد اولیه دارویی، شیر خشک و تجهیزات و ملزومات پزشکی در سال ۱۳۹۲ به نرخ مبادله‌ای باشد و ارایه درخواست گواهی ثبت آماری بر مبنای نرخ مزبور (مبادله‌ای) صورت پذیرد. مفهوم ساده مصوبه مذکور را می‌توان خداحافظی با نرخ ارز مرجع (بجز برای گندم، جو، ذرت و سویا) تعبیر کرد. در این راستا سوال مهمی بدین شرح قابل طرح است که پیامدهای مثبت و منفی چنین سیاستی در شرایط کنونی اقتصاد ایران کدامند؟ و زوایای پنهان اجرای این سیاست کدامند؟

۱- افزایش قیمت کالاهای اساسی و دارو: بدیهی است اولین و ملموس‌ترین تاثیر چنین سیاستی را می‌توان افزایش قیمت کالاهای اساسی و دارویی وارداتی عنوان کرد. به عبارتی افزایش ۱۰۰ درصدی نرخ ارز (مرجع به مبادله‌ای) به افزایش مستقیم قیمت تمام شده کالاهای وارداتی منجر خواهد شد. با عنایت به آنکه محصولات مذکور در سبد مصرفی خانوارها قرار دارد لذا افزایش قیمت آنها به بروز تورم و افزایش هزینه زندگی خانوارها ختم خواهد شد.

۲- کاهش بار مالی دولت: بدلیل آنکه واردات کالاهای اساسی و دارویی سالانه منابع ارزی نسبتا بالایی را به خود اختصاص می‌دهد لذا افزایش نرخ ارز از ۱۲۲۶ تومان به حدود ۲۵۰۰ تومان به کاهش فشار بر ساختار مالی دولت منجر خواهد شد.

۳- کاهش تقاضای ارز: افزایش قیمت ارز و به تبع آن افزایش قیمت واردات می‌تواند زمینه‌ساز کاهش تقاضا برای کالاهای وارداتی شود. به عبارتی با فرض رابطه معکوس بین قیمت و تقاضای کل اقتصاد می‌توان مدعی شد که افزایش قیمت کالاهای وارداتی به کاهش تقاضا برای آن و لذا کاهش تقاضا برای ارز منجر شود.

۴- حمایت از تولیدات داخلی: برخی از کالاهای وارداتی مشمول نرخ ارز مرجع، کالاهایی هستند که در داخل تولید می‌شوند و ظرفیت‌های نسبتا بالایی برای آن وجود دارد. افزایش نرخ ارز و افزایش قیمت وارداتی کالاهای مذکور، زمینه مناسبی برای سرمایه‌گذاری و حمایت از تولیدات داخلی که قدرت رقابت‌پذیری پایین‌تری داشته‌اند را فراهم می‌کند.

۵- حرکت به سمت نظام تک نرخی ارز: فضای بی ثبات، نامطمئن و ملتهب بازار ارز کنونی که بخشی از آن ناشی از نظام چندنرخی است با حذف ارز مرجع بهبود خواهد یافت. به عبارتی نظام چندنرخی ارز به- عنوان زمینه‌ساز ایجاد رانت و فساد تا حدودی از بین خواهد رفت.

در مجموع نکته حایز اهمیت آن است که چون فعالان اقتصادی، تصمیم‌گیری‌های خود در زمینه‌های تولید و سرمایه‌گذاری را بر پایه اطلاعاتی پایه‌ریزی می‌کنند که سیستم قیمت برای آنان فراهم می‌کند لذا شرایط ناطمینانی و تعدد نرخ‌های ارز، کیفیت تصمیم‌گیری‌های یاد شده را کاهش خواهد داد. این مساله کارآمدی پروژه‌های سرمایه‌گذاری و تولیدی را با مخاطره مواجه کرده و کاهش تولید و درآمد ملی را منجر می‌شود. به بیان دیگر نظام چندنرخی ارز ضمن ایجاد سردرگمی فعالان اقتصادی، مانع از شکل‌گیری برنامه‌ریزی بلندمدت برای تولید و سرمایه‌گذاری خواهد شد. براین اساس نگارنده (حتی در نوشتارهای قبلی خود نیز) مبتنی بر شرایط حاکم بر اقتصاد ایران از همان ابتدا چشم انداز مثبتی برای نظام چندنرخی در بازار ارز ایران متصور نبوده و نمی‌باشد.